

ACC. N.R. M. 12876: 1-5.

Landskap: Västergötland Upptecknare: Siv Winelius
Härad: Vartofta Berättare: Oskar Kron
Socken: Ottravad Berättarens yrke: f.d. soldat
Uppteckningsår: 1953 Född år 1875 i Ottravad

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 49

L.U.F. 49

Hemmets prydande. (s. 1-5)

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M.12876:/.

Hemmets prydande.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Jag växte upp i en backstuga. Det var en lägenhet under Lilla Ingabo, Brobacken, i Ottravad socken. Denna backstuga hade far själv byggt. Den utgjordes av ett rum och ett köksliknande utrymme innanför förstugan. Detta användes endast sommartid som kök. Om vintern blev det för dragit och kallt att vistas där, då det ej var ordentligt inrett och endast hade stockväggar. I jordgolvet var en håla grävd, i vilken vi förvarade potatis. Denna var inte murad och täcktes bara av några bräder. Gaveln utanför detta kök och förstugan upptogs av vedboden. Stugan var täckt med torvtak.

1) Lövning.

Lövning förekom vid pingst, midsommar och eljest om lördagarna. Vi ställde in björkruskor i hörnen och syrénblom i kärl med vatten, när det var den tiden. Mor och far var inte mycket för sådant, så det var vi barn, som lövade. På sommaren lövade vi om lördagarna i den öppna spisen i rummet, för då användes ju spisen i köket till matlagning.

2) Golvet.

Om lördagarna brukade vi strö golvet med repat björklöv eller med hackat granris eller ene. Det fick ligga på till måndag morgon, då det sopades bort. Vi strödde golvet, för att det skulle bli friskare lukt

och för att det var vackert. Denna sed försvann omkring sekelskiftet och numera finns det ingen här i trakten, som håller fast vid detta gamla bruk. Trägolvet skurades varje lördag med sand och vatten. Härtill brukades en tvaga av "barrfallet" (avbarrat) torrt granris. Vitmossa användes till att torka upp smutsen och sanden. I min tidiga barndom hade vi inga mattor, men på 1890-talet fick vi trasmattor, som mor vävt. De färgades inte, utan mor valde ut olikfärgade trasor, som hon försökte ställa samman så gott det gick. Dessa mattor var mycket grova och enkla. De låg på jämt, sedan de väl kommit i bruk.

3) Väggprydnader.

Bonader förekom inte. Väggar var kalkrappade och kala. Omkring 1880 - 85 fick vi tapeter, som köptes i handelsboden i Ottravad. De hade blomstermönster i olika färger. Vi hade inga tavlor, men de som hade det bättre ställt kunde ha sådana. Ibland föreställde de Martin Luther eller Johan Arndt. P. P. Waldenströms bild var också mycket uppskattad ett tag. Dessa tavlor köptes i allmänhet av kringvandrande försäljare.

4) Bords- och skåpprydnader.

Till vardags hade vi aldrig duk, utan det vitskurade slagbordet brukades bart. Men mor hade köpt ett par servietter. De kom bara fram vid jul, påsk, pingst och midsommar, ibland också om söndagarna och lades i snibb på bordet. Det var drällvävnad och det var ofta ensamma

fruntimmer, som satt hemma i sina stugor och vävde dem mot betalning. Lin odlade man ju allmänt på den tiden. Några prydnader på skåpet förekom inte. Detta var inte ens målat. Julhögar skulle vi barn ha och de lades på slagbordet, där man då också hade ljus och ett drickastop. Hade man en julost, skulle den också vara på bordet. Julhögen bestod av en surlimpa, (Potatis kokades så den inte blev riktigt mjuk, revs käll och rågmjöl rördes i. Man lade i humlejäst och degen fick jäsa och sura under 2 - 3 dagar. Undan för undan som degen blev lös, arbetade man i mera mjöl. Då degen skulle arbetas ut tog man i sirap, om man hade.) en kaka och en "juloxe". De båda sistnämnda utgjordes av sammalet rågbröd. Julhögen fick inte ätas före Tjugondag-Knut. I övrigt förekom aldrig några bordsprydnader varken vid års eller familjehögtider. Födelsedagar firade vi aldrig på något sätt.

5) Spisar.

Vi hade öppen spis i köket och rummet med valv. Spishallen var rundad och till den använde man ibland gamla utslitna kvarnstenar från vattenkvarnar eller släta gråstenar, som man fann i markerna. 1888 fick vi järnhall. Rökgångarna från köket och rummet var olika men hopmurade.

6) Belysning.

I min tidiga barndom hade vi ljus bara från den öppna spisen om vintern. Lade man på tjärved "töre", lyste det bra. Ibland använde vi dock spingstickor av furu, som vi fick hålla och lysa oss omkring med.

ACC. N:R M. 12876:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Min mor berättade att i hennes hem i Fiflered socken i Älvsborgs län, hade de spingstickor instuckna mellan stockarna i väggarna. Vi hade också vad vi kallade "ljusarekärning". Det var en träkloss, som man satte in en spingsticka i, så den stod rakt ut. På en del ställen hade de rovoljelampa. Det var ett lerkärl med ett handtag och med en träkloss, som flöt på oljan. En hylsa gick tvärs igenom klossen och i den löpte vecken, som i andra änden låg hoprullad i botten av lerkärl. Vi hade aldrig någon sådan, men på 1880-talet fick vi fotogenlampa. Det var först bara en glasflaska med en "strut" d.v.s. en hylsa, som vecken löpte igenom. En typ var försedd med en båge och gick att hänga upp. Över lampglaset var ett litet tak, som hindrade röken att sota ner taket.

7) Blommor.

Mor plockade ibland i skogen "jamne" (mattlummer). Dessa långa revor lade hon på en avsats mellan valvet över spisen och taket. Vi barn plockade vildblommor och satte i krukor. Vasar hade vi inga. Utanför stugan hade vi ringblommor och dahlior, men de fick inte röras. I fönstren fanns bloddroppar, aloe och hortensior. "Avläggare" (sticklingar nöp man av och satte direkt ner i krukor.

ACC. N:R M. 12876:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8) Andra prydnader.

Om julen skulle vi alltid ha ett par små granar vid stugdörren. I taket på gavelsidan hade vi en ljuskrona, som utgjordes av en svarvad stock med kulor. På denna var fästade sex järnbågar med ljushållare. I dessa sattes stearinljus, som köptes i handelsboden. Vi hade inga djur, så att vi själva kunde stöpa talgljus. På ljuskronan fästes brokiga karameller, som likaledes köpts i handelsboden. Kronan sattes undan Tjugondag-Knut.

=====